

Reguleren begint met leren

We praten er vaak over en vandaag schrijven we het op: "In het lesrooster zit een weeffout en daarmee hebben we direct een kans! Het vak Sociaal Emotionele Ontwikkeling (SEO) is een onderdeel van het rooster maar is er altijd en overal!" Veel leerkrachten begrijpen dit allang en wat maakt dat zij dan alsnog die les uit de methode zouden moeten geven?

Het is niet een apart vak, het is er altijd en overal.

Rekenen en taal zijn belangrijk, SEO komt er in het rooster nog weleens 'erbij'. Helaas horen en zien we dat ongewenst gedrag steeds vaker voorkomt in de klas en onvoldoende gereguleerd wordt, hetgeen een negatief effect heeft op de leerlingen en het leren (PISA, 2018). Wat is hiervan de oorzaak en hoe pakken we in het onderwijs de regie terug? Hieronder onze kijk op de impact van het doelbewust aanleren van gewenst gedrag, gevoed vanuit theorie en de praktijk.

Het woord 'gereguleerd' is wat ons betreft precies het juiste woord: we reguleren veel minder dan 'vroeger'. In het woord reguleren zit voor ons: regelen en leren. We moeten als leerkrachten bewuster zijn van het feit dat we niet alleen onze kennisoverdracht sterk verbeteren (Staat van het onderwijs, 2020), maar even zo goed het gedrag van onze leerlingen regelen en leren, oftewel reguleren (letterlijke vertaling: voorschrijven hoe bv. een activiteit moet verlopen).

We beschrijven dit graag explicieter, omdat we steeds vaker ervaren en lezen dat leerkrachten geweldige lessen geven, volledig EDI-proof (Hollingsworth, 2020), maar nog wel tegen (ongewenst) gedrag aanlopen en daarmee de kwaliteit van de les niet geheel uit de verf komt. Leerlingen laten ongewenst gedrag zien (zie fig.1) en hebben we het in de koffiekamer over

die moeilijke klas of die lastige groep leerlingen. Eigenlijk hebben deze leerlingen last van 'cognitieve overbelasting' (Sweller, 2011), hetgeen betekent dat het werkgeheugen overbelast wordt door te veel aan informatie, stress en complexiteit. Cognitieve overbelasting hindert het leren.

Leerlingen laten daardoor nogal eens ongewenst gedrag zien; ze weten niet waar ze aan toe zijn, weten niet hoe ze zich moeten gedragen.

De oplossing hiervoor, in ons denken en gekoppeld aan SEO, is dat bv. bij iedere stap van instructie tevens 'modeling' moet plaatsvinden omtrent gewenst gedrag. En trouwens niet enkel bij instructie, eigenlijk bij alles wat we van onze leerlingen verwachten, de gehele dag door. Vertel leerlingen niet zich te gedragen, leer het ze (Bennett, 2020).

Glasheldere gedragscultuur

Leerkrachten moeten er gezamenlijk voor zorgen dat, vanaf groep 1 tot en met groep 8 (in opbouw), routines worden aangeleerd t.a.v. gewenst gedrag. Routines zorgen voor voorspelbaarheid en hebben daarmee een positie invloed op een veiliger klassenklimaat, maar bovenal; routines zorgen voor minder kans op 'overload' van het werkgeheugen. De leerling hoeft

Figuur 1: ongewenst gedrag

zich niet af te vragen: "Hoe gedraag ik mij hier?", maar weet zich precies te gedragen en zo wordt minder 'ruimte bezet' in het werkgeheugen, dus 'meer ruimte' om tot leren tijdens de rekenles te komen.

Het is belangrijk dat we aansturen op heldere gedragsverwachtingen, zodat leerlingen hun eigen gedrag kunnen reguleren. Specifieker doelen wij op het aanleren van de vier bouwstenen die we terugzien bij succesvolle mensen; leer leerlingen de betekenis en gewenste uitvoering van zelfdiscipline, zelfregulatie, volharding en geduld (Bennett, 2020)

We praten wekelijks over dit onderwerp en doen hierbij een oproep aan het onderwijs: leer leerlingen kennis aan over gewenst gedrag en laat zien hoe dit gedrag eruitziet. Wanneer een leerling weet waar hij of zij aan toe is (kennis), deze vervolgens kan toepassen (vaardigheden) binnen verschillende situaties (generaliseren), zal de leerling 'makkelijker' tot leren komen (mits doelbewust geoefend (Ericsson, 2017), gemodeld en uitgetoetst in nieuwe situaties).

Wat ons betreft is dit een basisvisie op gedrag (SEO), voordat hogere kennis en vaardigheden in het SEO-curriculum aangeboden kunnen worden. SEO is in den beginne geen apart vak, maar een set aan doelen die door gerichte oefening positief bijdragen aan de sociaal emotionele ontwikkeling en tevens een positief effect hebben op het leren 'ansich'. Leerlingen leren zich sociaal emotioneel (verder) te ontwikkelen en daarmee komt sociaal

emotioneel gedrag op een hoger plan. Eerst basiskennis om vervolgens de koppeling te kunnen maken naar hogere vaardigheden en het vak SEO meer naast het lesprogramma kan gaan plaatsvinden.

Het lijkt zo simpel en misschien is dat het ook. Wij praten hier in ieder geval graag over verder. Wat vind jij?

Linda van Drujten (Kerndocent/senior onderwijsadviseur) & Alex Koks (Manager Educational Research).
Academica University of Applied Sciences.

Gebruikte bronnen
PISA (2018).

<https://www.rijksoverheid.nl/ministeries/ministerie-van-onderwijs-cultuur-en-wetenschap/documenten/kamerstukken/2019/12/03/resultaten-pisa-2018-in-vogelvlucht>
[Accessed 20/02/2020]

Staat van onderwijs (2020)
<https://www.onderwijsinspectie.nl/documenten/rapporten/2020/04/22/staat-van-het-onderwijs-2020> [Accessed 17/02/2020]

Hollingsworth, J., Ybarra, S., Schmeier, M. (2019) *Expliciete directe instructie. Tips en technieken voor een goede les*. Uitgeverij Pica

Sweller, J., Ayres, P. (2011) *Cognitive load theory*. Springer

Bennett, T. (2020). *Better behaviour is essential to good learning*. John Catt

Ericsson, A., Pool, R. (2017) *Piek. Hoe gewone mensen buitengewoon kunnen presteren*. Spectrum.

Bennett, T. (2020) *Running the room. The teacher's guide to behaviour*. John Catt Educational Ltd.